
В журналі вміщено статті з питань давньої історії та археології від первісності до середньовіччя, публікації нових матеріалів і результатів досліджень на території України та Федеративної Республіки Німеччини, дискусійні проблеми та рецензії, матеріали про охорону пам'яток історії та культури, нарис про дослідника М. О. Макарєнка, хроніку.

Для археологів, істориків, краєзнавців, викладачів, студентів історичних факультетів.

В журнале помещены статьи по вопросам древней истории и археологии от первобытности до средневековья, публикации новых материалов и результатов исследований на территории Украины и Федеративной Республики Германии, дискуссионные проблемы и рецензии, материалы об охране памятников истории и культуры, очерк об исследователе Н. Е. Макаренко.

Для археологов, историков, краеведов, преподавателей и студентов исторических факультетов.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

П. П. ТОЛОЧКО (головний редактор), **С. Д. КРИЖИЦЬКИЙ** (заступник головного редактора), **І. І. АРТЕМЕНКО**, **С. М. БІБІКОВ**, **В. Д. БАРАН**, **В. Ф. ГЕНІНГ**, **В. М. ЗУБАР** (відповідальний секретар редакції), **М. І. ГЛАДКИХ**, **В. І. КАДЄЄВ**, **В. Н. СТАНКО**, **В. М. ЦИГИЛИК**.

Адреса редакції

252025, Київ 25, вул. Володимирська, 3
Телефон 228-44-05

Здано до набору 14.11.88. Під до друку 22.02.89. Формат 70×108/16. Папір друк. № 1. Вис. друк. Ум. друк. арк. 14,0. Ум. фарбо-відб. 14,36. Обл.-вид. арк. 15,34. Тираж 2000 прим. Зам. 41387. Ціна 1 крб. 20 к.
Київська друкарня № 1,
вул. Крайівська, 5.

Друкується за постановою редакційної колегії журналу

Редактор Т. Г. РУДНИЦЬКА

Художній редактор А. С. ЗАЄЦЬ

Технічний редактор І. Ф. МІХАЛКІНА

Коректор Л. О. ПЛЯШКОВА

АРХЕОЛОГІЯ

1 1989

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАУОВИЙ ЖУРНАЛ
заснований у березні 1989 р.

видається
щоквартально

Київ Наукова думка

З М І С Т

Від редакції

Статті

- 6 БУНЯТЯН К. П. Про періодизацію історії первісного суспільства
- 19 ПАВЛЕНКО Ю. В. Теоретико-методологічні основи вивчення ранньокласових суспільств за археологічними даними
- 29 МАХОРТИХ С. В. Соціально-політичний аспект зв'язків скіфів з племенами Кавказького регіону
- 41 СИМОНЕНКО О. В., ЛОБАЙ Б. І. До визначення етнічної належності Фарзоя та Інісмея
- 47 КРИЖИЦЬКИЙ С. Д. Римські традиції в містобудівництві та архітектурі античних міст Північно-Західного Причорномор'я.
- 52 ТОЛСТІКОВ В. П. Фанталівський укріплений район в історії Боспорського царства
- 65 ВИНОКУР І. С., ЗАБАШТА Р. В. Монументальна скульптура слов'ян

Публікації археологічних матеріалів

- 78 КРАВЕЦЬ Д. П. Нові знахідки крем'яних сокир в Середній Донеччині.
- 83 ГІРНИК І. П., ВІДЕЙКО М. Ю. Антропоморфна пластика з пізньотрипільського поселення біля с. Чичиркозівка Черкаської області
- 91 МУРЗІН В. Ю., РОЛЛЕ Р. Основні підсумки сучасного дослідження кургану Чортомлик

Дискусії

- 102 БРАЙЧЕВСЬКИЙ М. Ю. Готи в Надчорноморщині (до постановки проблеми)
- 114 МАКСИМОВ Є. В., МАКСИМОВ С. Є. Літописне місто Заруб за даними археології, історії та лінгвістики

Пам'ять археології

120 БІЛОДІД О. І. Про Макаренка М. О.

Археологія в СРСР і за рубежом

132 ТОЛОЧКО П. П., БАРАН В. Д., МОВЧАН І. І. Старигард — центр західнослов'янського племені вагрів

Рецензії

147 МОЦЯ О. П. А. С. ХОРОШЕВ «Политическая история русской канонизации (XI-XVI вв.)». — М., Изд. Моск. ун-та. — 1986. — 206 с.

Охорона пам'яток археології

149 СУПРУНЕНКО О. Б. Матеріали до археологічної карти Нижнього Посулля

Хроніка

154 ТОЛОЧКО П. П. В Канаді про культуру Київської Русі

156 ПАВЛЕНКО Ю. В. VI республіканська конференція молодих учених-археологів.

СОДЕРЖАНИЕ

От редакции	3
Статьи	
БУНЯТЯН Е. П. О периодизации истории первобытного общества	6
ПАВЛЕНКО Ю. В. Теоретико-методологические основы изучения раннеклассовых обществ по археологическим данным	19
МАХОРТЫХ С. В. Социально-политический аспект отношений скифов с племенами Кавказского региона	29
СИМОНЕНКО А. В., ЛОБАЙ Б. М. К определению этнической принадлежности Фарзоя и Инисмея	41
КРЫЖИЦКИЙ С. Д. Римские традиции в градостроительстве и архитектуре античных городов Северо-Западного Причерноморья	47
ТОЛСТИКОВ В. П. Фанталовский укрепленный район в истории Боспорского царства	52
ВИНОКУР И. С., ЗАБАШТА Р. В. Моументальная скульптура славян	65
Публикации археологических материалов	
КРАВЕЦ Д. П. Новые находки кремневых топоров в Средней Донетчине	78
ГИРНИК И. П., ВИДЕЙКО М. Ю. Антропоморфная пластика из позднетрипольского поселения у с. Чичирковозка Черкасской области	83
МУРЗИН В. Ю., РОЛЛЕ Р. Основные итоги современного исследования кургана Чертомлык	91
Дискуссии	
БРАЙЧЕВСКИЙ М. Ю. Готы в Надчерноморщине (к постановке проблемы)	102
МАКСИМОВ Е. В., МАКСИМОВ С. Е. Летописный город Заруб по данным археологии, истории и лингвистики	114
Память археологии	
БЕЛОДЕД А. И. О Макаренко Н. Е.	120
Археология в СССР и за рубежом	
ТОЛОЧКО П. П., БАРАН В. Д., МОВЧАН И. И. Старигард — центр западнославянского племени вагров	132
Рецензии	
МОЦЯ А. П. А. С. Хорошев «Политическая история русской канонизации (XI-XVI вв.)». — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. — 206 с.	147
Охрана памятников археологии	
СУПРУНЕНКО А. Б. Материалы по археологической карте Нижнего Посулья	149
Хроника	
ТОЛОЧКО П. П. В Канаде о культуре Киевской Руси	154
ПАВЛЕНКО Ю. В. VI республиканская конференция молодых ученых-археологов	156